

कर्जा तथा लघु वित्त व्यवस्थापन

६८. नेपालको सन्दर्भमा संस्थागत कर्जा व्यवस्थापनका तीन पक्षहरू रहेको यस बैंकको धारणा छ। पहिलो पक्ष, परम्परागत उद्योग, व्यापार र उपभोग क्षेत्रमा जाने कर्जाको व्यवस्थापन हो भने दोस्रो पक्ष पूर्वाधार क्षेत्रमा जाने दीर्घकालीन प्रकृतिको कर्जाको व्यवस्थापन हो। तेस्रो पक्ष वित्तीय समावेशी मुद्दालाई सम्बोधन तथा लघुवित्त व्यवस्थापन हो।
६९. बहूदो संख्यामा संचालनमा आइरहेका वाणिज्य बैंक, विकास बैंक र वित्त कम्पनीहरू मार्फत् हाल उद्योग, व्यापार र उपभोग क्षेत्रका लागि आवश्यक पर्ने कर्जाको आपूर्ति परम्परागत ढङ्गले भइरहेको छ। वाणिज्य बैंक, विकास बैंक र वित्त कम्पनीहरूले अल्पकालीन निक्षेप तथा ऋण परिचालन मार्फत् उद्योग, व्यापार र उपभोग क्षेत्रमा परम्परागत रूपमा कर्जा प्रवाह गरिराखेका छन्। यस बैंकले उद्योग, व्यापार र उपभोग क्षेत्रमा प्रवाह हुने कर्जाको व्यवस्थापन मौद्रिक उपाय र एकल कर्जा सीमाको व्यवस्थामार्फत् गर्दै जाने नीतिलाई निरन्तरता दिनेछ।
७०. पूर्वाधार क्षेत्रको विकासको लागि आवश्यक पर्ने कर्जा व्यवस्थापन कार्य भने चुनौतीपूर्ण रहेको छ। वाणिज्य बैंकहरूले अल्पकालीन प्रकृतिको वित्तीय साधन परिचालन गर्ने र हाल संचालनमा रहेका विकास बैंकहरूको पूँजीको आधार सानो रहेकोले पूर्वाधार क्षेत्रको लागि आवश्यक पर्ने दीर्घकालीन प्रकृतिको कर्जा व्यवस्थापनमा चुनौती देखिएको छ। यो चुनौतीलाई केही हदसम्म सम्बोधन गर्न बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूबाट जलविद्युत जस्तो परियोजनाहरूमा लगानी गर्न सहज होस् भन्ने उद्देश्यले आर्थिक वर्ष २०६४/६५ मा एकल कर्जा सीमा २५ प्रतिशतबाट ५० प्रतिशत पुऱ्याइएको व्यवस्थालाई आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा पनि निरन्तरता दिइनेछ। लघु जलविद्युत परियोजनामा लगानी गर्ने बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको कर्जालाई विपन्न वर्ग कर्जामा समावेश गरिनेछ। यस व्यवस्थाबाट जलविद्युत परियोजनामा लगानी गर्न बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरू अभिप्रेरित हुने यस बैंकले विश्वास लिएको छ।
७१. देशमा विद्यमान ठूला पूर्वाधार उद्योग विकासका लागि देशभित्रैबाट वित्तीय लगानी जुटाउन सक्ने पूर्वाधार विकास बैंकको स्थापनाका लागि नेपाल सरकारले आर्थिक वर्ष २०६५/६६ को बजेटमा रु २५ करोड छुट्याएको छ। बजेट वक्तव्यमा चालू आर्थिक वर्षमा निजी क्षेत्र र नेपाल सरकारको संयुक्त सहभागितामा सो बैंक स्थापना गरिने उल्लेख छ। यस्तो प्रकृतिको बैंक स्थापनाका लागि निजी क्षेत्रलाई प्रोत्साहन गर्न यस बैंकले पूँजी, लगानी, खराब कर्जा जगेडा जस्ता नियमन मापदण्डहरूको छुट्टै व्यवस्था गर्नेछ।
७२. पूर्वाधार क्षेत्रमा लगानी गर्न ठूलो परिमाणमा आवश्यक पर्ने वित्तीय साधन परिचालन गर्ने कार्य सहज होस् भन्ने उद्देश्यले पूँजीको आधारमा विस्तार ल्याउन यस बैंकले बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरू एक आपसमा गाभिन प्रोत्साहित गर्नेछ। हालसालै केही बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले एक आपसमा गाभिन देखाएको तत्परताबाट बैंक उत्साही भएको छ। यस अघि २०६१ साउन ११ गते हाइसेफ वित्त कम्पनी लक्ष्मी बैंकमा गाभिएको थियो भने २०६४ असोज १ गते नेपाल बंगलादेश लिजिङ्ग एण्ड फाइनान्स लिमिटेड नेपाल बंगलादेश बैंकसँग गाभिएको थियो। अबको वित्तीय क्षेत्र सुधारको कडी वित्तीय सुदृढीकरण भएकोले वाणिज्य

बैंक, विकास बैंक र वित्त कम्पनी आ-आफ्नो वित्तीय खण्डबीच तथा एक आपसमा गाभिने प्रक्रियाले शिघ्रता प्राप्त गर्ने कुरामा बैंक आशावादी छ ।

७३. वित्तीय समावेशी मुद्दालाई सम्बोधन र लघुकर्जा विस्तारका लागि भएका नीतिगत व्यवस्थाहरूमध्ये ग्रामीण विकास बैंकहरूलाई आवश्यकताअनुसार पुनर्कर्जा प्रदान गर्ने कार्यलाई यस बैंकले निरन्तरता दिनेछ । यस्तो पुनर्कर्जामा लगाइने पुनर्कर्जादर आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा पनि ३.५ प्रतिशत यथावत् राखिएको छ ।
७४. साना तथा घरेलु उद्योगहरूलाई प्रवाह गरेको कर्जा धितोमा वाणिज्य बैंक तथा विकास बैंकहरूलाई २.५ प्रतिशत व्याजदरमा पुनर्कर्जा उपलब्ध गराउने व्यवस्थालाई यथावत् कायम गरिएको छ । मुद्रास्फीति दर उच्च रहेको विद्यमान स्थितिमा सो पुनर्कर्जादर नबढाई साना तथा घरेलु उद्योगहरूलाई केही राहत पुऱ्याउने उद्देश्यले यस्तो दर यथावत् राखिएको हो । वाणिज्य बैंक तथा विकास बैंकले यो सुविधाको उपयोग गर्दा सम्बन्धित ऋणीहरूबाट ५.५ प्रतिशतभन्दा बढी व्याज लिन पाउने छैनन् ।
७५. वित्तीय समावेशी मुद्दालाई सम्बोधन गर्न र लघुकर्जामा विस्तार ल्याउन आर्थिक वर्ष २०६५/६६ देखि वाणिज्य बैंकहरूको लागि विपन्न क्षेत्रमा जाने कर्जा साविकको अनुपात यथावत् कायम गरी विकास बैंकहरूले १.५ प्रतिशत र वित्त कम्पनीहरूले समेत आफ्नो कुल कर्जाको १ प्रतिशत विपन्न वर्गमा अनिवार्य रूपले कर्जा प्रवाह गर्नुपर्ने व्यवस्था गरिएको छ । यस अघि वाणिज्य बैंकहरूले आफ्नो कुल कर्जाको ३ प्रतिशत र विकास बैंकहरूले १ प्रतिशत विपन्न वर्गमा अनिवार्य रूपले कर्जा प्रवाह गर्नुपर्ने व्यवस्था रहेको थियो ।
७६. आफ्नो स्वामित्वमा एउटा छुट्टै लघुवित्त संस्था खोली सो सहायक कम्पनी (Subsidiary Company) मार्फत् विपन्न वर्गमा कर्जा प्रवाह गर्ने प्रस्ताव हालसालै वाणिज्य बैंकहरूले अगाडि सारेका छन् । सो प्रस्तावलाई यस बैंकले सकारात्मक रूपमा लिएको छ । तसर्थ, वाणिज्य बैंकहरूले सो संस्था स्थापना गर्न चाहेमा र सोको लागि आवश्यक प्रक्रिया पुरा गरेमा कारोवारको अनुमति दिइनेछ । लघुवित्त कारोवार गर्ने “घ” वर्गको वित्तीय संस्थाको हकमा एकाघर परिवार, फर्म, कम्पनी वा सङ्गठित संस्था वा एकै समूहका कम्पनीको शेयर लगानीको अधिकतम हद चुक्ता पूँजीको २५.० प्रतिशतसम्म हुनसक्ने विद्यमान व्यवस्था रहेकोमा यसरी सहायक कम्पनी स्थापना गर्न वाणिज्य बैंकबाट अनुरोध भई आएमा त्यस्तो शेयर लगानीको सीमामा छुट दिने आवश्यक व्यवस्था मिलाइने छ ।
७७. नेपाल सरकारबाट राष्ट्रिय लघुवित्त नीति, २०६४ जारी भइसकेको छ । उक्त नीतिको कार्यान्वयनका लागि आर्थिक वर्ष २०६५/६६ भित्रै लघुवित्त ऐन मस्यौदा तयार गरी नेपाल सरकार समक्ष पेश गरिनेछ ।
७८. राष्ट्रिय लघुवित्त नीति, २०६४ मा लघुवित्त विकास बैंक, वित्तीय सहकारी र वित्तीय गैरसरकारी संस्थाहरूको निरीक्षण तथा सुपरिवेक्षण गर्न एक छुट्टै दोस्रो तहको निकाय (Second Tier Institution) गठन गरिने उल्लेख छ । सो संस्थाको स्थापनाको लागि बैंक प्रयत्नरत रहने छ । उक्त प्रस्तावित दोस्रो तहको निकायको नियमन तथा सुपरिवेक्षण यस बैंकले गर्नेछ ।

७९. आर्थिक वर्ष २०६५/६६ को बजेट वक्तव्यमा विद्यमान थोक लघुवित्त प्रदायक संस्थाहरूलाई एकीकृत गरी राष्ट्रिय स्तरको लघुवित्त कोष स्थापना गर्ने उल्लेख छ। साथै, उक्त बजेट वक्तव्यमा ग्रामीण स्वावलम्बन कोषको लागि रु १० करोड उपलब्ध गराइने उल्लेख छ। यस बैंकले सो प्रस्तावित कोषको स्थापनाका लागि आवश्यक सहयोग पुऱ्याउने छ।
८०. अर्गेनिक कफीको माग अन्तर्राष्ट्रिय बजारमा समेत बढ्दै गएकोले मुलुकको केही जिल्लाहरूमा कृषकहरू कफी खेतीतर्फ आकर्षित भइरहेका छन्। कफी खेतीको विकास र विस्तारको लागि कार्यरत ग्रामीण क्षेत्रका वित्तीय संस्थाहरूलाई आर्थिक वर्ष २०६५/६६ देखि ग्रामीण स्वावलम्बन कोषबाट थोक कर्जा उपलब्ध गराइने छ।
८१. वैदेशिक रोजगारको लागि दलित, जनजाति, महिला, उत्पीडित, मधेशी अल्पसंख्यक तथा पिछडिएका वर्गका मानिसहरूले लिएको ऋणको धितोमा वाणिज्य बैंक तथा विकास बैंकहरूलाई रु ५० करोडसम्मको पुनर्कर्जा सुविधा उपलब्ध गराउने व्यवस्थालाई आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा पनि यथावत् कायम गरिएको छ। यो सुविधामा लगाइने पुनर्कर्जा दर १.५ प्रतिशत रहने छ। यो सुविधा उपयोग गर्दा वाणिज्य बैंक तथा विकास बैंकहरूले सम्बन्धित ऋणीबाट ४.५ प्रतिशतभन्दा बढी ब्याज लिन पाउने छैनन्। उपरोक्त वर्गको परिभाषा नेपाल सरकारले गरे बमोजिम हुनेछ।
८२. नेपाल सरकारको युवा स्वरोजगार तथा रोजगार प्रशिक्षण कार्यक्रम अन्तर्गत वैदेशिक रोजगारमा जाने कामदारलाई वाणिज्य बैंकहरूमार्फत् प्रवाह भएको कर्जा तथा यस बैंकबाट इजाजतपत्रप्राप्त वित्तीय संस्थाहरूले कुनै पनि वाणिज्य बैंकबाट कर्जा लिई वैदेशिक रोजगारमा प्रवाह गरेको कर्जा रकमलाई समेत सम्बन्धित वाणिज्य बैंकको विपन्न वर्ग कर्जा लगानीमा गणना गरिने व्यवस्थालाई यथावत् कायम राखिएको छ।
८३. विपन्न वर्ग कर्जा लगानीलाई प्रोत्साहित गर्न सामूहिक/व्यक्तिगत/संस्थागत जमानीमा प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्ष रूपमा विपन्न वर्गमा गणना हुने गरी प्रवाह गरिएको कर्जाको लागि अतिरिक्त बीस प्रतिशत थप कर्जा नोक्सानी व्यवस्था कायम गर्नु नपर्ने व्यवस्थालाई निरन्तरता दिइएको छ।
८४. परिवर्तन गरिएका मौद्रिक उपायहरूमध्ये बैंकदर, पुनर्कर्जा दरहरू र स्थायी तरलता सुविधा पेनाल दर तत्कालै लागू हुनेछन् भने अनिवार्य नगद अनुपात लगायत अन्य उपायहरू आर्थिक वर्ष २०६५/६६ को दोश्रो त्रयमास अर्थात् २०६५ कार्तिक १ गतेदेखि लागू हुनेछन्। अनिवार्य नगद अनुपात गणनाको लागि दुई हप्ता पहिलेको निक्षेप लिइने व्यवस्थालाई यथावत् कायम गरिएको छ।